

משפט ייחוד

תרגיל 1 – צ'א' 215

גרעין נושא+ לוואי, נושא, נושא סתמי+נושא, אגוד, חלק ייחוד, נושא מורחב

1. ספר זה יש עניין רב לכל הציבור משפט פשוט בעל חלק ייחוד (חלק ייחוד מושא)
2. בגש החלטותיו ניתנות משפט פשוט בעל חלק ייחוד (חלק ייחוד לוואי)
3. מגילת איכה קוראים משפט פשוט בעל חלק ייחוד בעל נושא סתמי (חלק ייחוד מושא)
4. ישראל אין מודעות משפט פשוט בעל חלק ייחוד (חלק ייחוד תיאור מקום)
5. חלוקת תעודות ההצטיינות לעובדי משרדי הממשלה נערכה משפט פשוט
6. ההילולה במירון החלו לחגוג משפט פשוט בעל חלק ייחוד בעל נושא סתמי + נושא מורחב (חלק ייחוד מושא)
7. טקס חלוקת פרס ישראל נערך משפט פשוט
8. הסערה האחרונה התחוללה משפט פשוט
9. נתן אלתרמן שירתו מצטיינת משפט פשוט בעל חלק ייחוד (חלק ייחוד לוואי)
10. מבצע לכידת הזאבים מטרתו היא גילוי משפט פשוט בעל חלק ייחוד (חלק ייחוד לוואי)

תרגיל 2 – צ'א' 215

1.	א.	ת' זמן	ב.	תמורה	ג.	לוואי	ד.	חלק ייחוד – ת' זמן
2.	א.	נושא	ב.	תמורה	ג.	מושא	ד.	חלק ייחוד – מושא
3.	א.	ת' מקום	ב.	נושא	ג.	ח. ייחוד – ת' מקום	ד.	מושא
4.	א.	לוואי	ב.	נושא	ג.	מושא	ד.	חלק ייחוד – מושא

תרגיל 3 – צ'א' 216

חלק א

1. מדינת ישראל (-) התושבים בה (תושביה) משלמים מסים מהגבוהים בעולם. (-) סימן זה מציין כי הקו המפריד אינו חובה
2. העקרב (-) עקיצתו מסוכנת מאוד לילדים. // הילדים (-) עקיצת העקרב מסוכנת להם מאוד.
3. האינטרנט (-) תוכלו לבצע בו פעולות שונות החוסכות זמן.
4. ילדים במדינות נחשלות (-) קרן "יוניצף" דואגת לשלומם.
5. נהר החצבני (-) ההליכה בו בימי הקיץ החמים מהנה ביותר.
6. הציבור (-) עיתונות בלתי מרוסנת עלולה לגרום לו נזק.
7. אדם קוסמופוליטי (-) התופעה של התרחבות התקשורת יצרה אותו.

8. הטלוויזיה (-) צפייה מרובה בה גורמת לניוון רוחני וגופני.
או: ניוון רוחני וגופני (-) צפייה מרובה בטלוויזיה גורמת לו.
9. הכפר הציורי ויגנלה (-) תושביו חיים בחשכה תמידית בשל צלו של אחד ההרים הסמוך לכפר.
10. חאלד חוסייני (-) ספרו "רודף העפיפונים" הפך בין לילה לרב-מכר.
- הערה: אין לקבל את האפשרות - "רודף העפיפונים", ספרו של חאלד חוסייני, הפך ..., כי אין פה חלק ייחוד, אלא תמורה.

חלק ב

1. משרד האוצר החליט לדחות את התכנית החדשה.
2. מטרתם של תרגילים אלה היא טיפוח הקורא הטוב.
3. קיבלתי כרטיס חבר שנתי לרשת החדשה.
4. צפייה מרובה בטלוויזיה גורמת לניוון רוחני וגופני.
5. בחנות החדשה קניתי חליפה מיוחדת לכבוד האירוע.
6. הילד הקטן סובל מקדחת ים תיכונית זמן רב.

חלק ג - 1. בלעדיה, 2. ממנו, 3. אצלם

פזמונים 2 – לא סופרת את השעון – עמוד 217

1. א. השעון הזה – חלק ייחוד, לו, אותו – כינויים מוסבים
 ב. נדמה לשעון הזה שהוא מלך, ובעד זה אני את השעון לא כל כך סובלת.
 ג. פתיחת השיר בחלק ייחוד - העברת ה"שעון" לראש המשפט - יוצרת הדגשה והבלטה משמעותית של מילה זו, מעמידה את השעון במרכז השיר, מתמקדת בו ומושכת אליו את תשומת לב הקורא על פי מידת החשיבות הראויה לו לדעת הדובר. במשפט ללא חלק ייחוד - אין אפשרות ליצור הדגשה זו. השעון נבלע בתוך המלל, אינו ממוקד וכמעט הולך לאיבוד.
2. "אני אדם והוא סתם שעון." (בבית השלישי)
 כאן ההדגשה נוצרת על ידי גלישת המילה "שעון" לשורה הבאה והעמדתה כמילה בודדת. (בספרות אפשר לכנות גלישה גם במונח "פסיחה")
 גם בדרך זו המשוררת יוצרת הדגשה והבלטה של השעון.
3. (על פי מילון רב מילים, אחת המשמעויות של המילה "סתם" היא בלי ייחוד)
 למילה "סתם" יש קונוטציה של משהו חסר ערך, הרי בתחילת השיר היא מציגה אותו כמכשיר מעצבן בעל חשיבות עצמית גבוהה (נדמה לו שהוא מלך). אולם לאחר שהיא מגדירה אותו כמכשיר חסר ערך, המשוררת מציינת במפורש שהמכשיר חשוב מאודך בחיי היום-יום. מן הסתם, לשעון יש כוח עצום המנהל לנו את החיים. המילה "סתם" יוצרת ניגוד בין תפקידיו המעצבנים לכאורה של השעון לבין תפקידיו החשובים, ומדגישה שבלעדיו לא נוכל כמעט לתפקד.
4. הניגוד ממחיש ומעצים את חשיבות השעון. הוא באמת מעצבן כשהוא מעיר בבוקר, אך מה לעשות, הרי צריך לקום.
 א. לקום, לאכול, לשחק, לישון, לחזור, לשאול, לסבול
 ב. מטרת השיר היא להציג את תפקידו של השעון. במרכז הבמה עומדות הפעולות שאותן השעון אומר שצריך לבצע, ולא מי מבצע פעולות אלו. המטרה היא להדגיש את תוצאות הפעולה – לקום, לאכול... ולא את עושה הפעולה. בפעלים בצורת שם הפועל אין ציון גוף, אין ציון של מבצע הפעולה, ואכן בשיר זה למבצעי הפעולה אין חשיבות.

5. (השיר נכתב בשנת 1972) מאחר שהמשוררת מזכירה את המילה "חלבן", יש להניח כי מדובר על עשרים השנים הראשונות של המדינה.
הרחבה: עד אמצע המאה העשרים בבתיים רבים לא היו מקררים לשימור מזון, לכן היו אז חלבנים שעוברים מבית לבית ומניחים בקבוקי חלב מזכוכית ליד הדלת.

פצילות 3 – וינטג' תקינות תחבירית – צמח 218

הטקסט המתוקן (בסוגריים - המילה מטקסט המקור)

וינטג' **הוא** (היא) מילה אופנתית, שמשמעותה פריט עתיק יחסית שניתן לקנות בחנויות יד שנייה. כמו כן מדובר בפריט שעשוי להיות בעל מראה וינטג' - מראה ישן נושן. המילה שאולה מעולם היין, **והיא מציינת** (והוא מציין) בציר ישן ומשובח. אחת החלופות שהאקדמיה שקלה **היא** (הוא) המילה "נושנות". מילה זו, הסבירו באקדמיה, יש **נה** (בו) מעין רמז לביטוי שנאמר על יין משובח. בשנים האחרונות **הולכת ואצלה פתיחותה** (הולך וגדל פתיחותו) של האקדמיה ללשון העברית. האקדמיה מנסה להכניס לשפה יותר ויותר מילים שהוגים "ישראלים **פשוטים** (הפשוטים)", ולא אנשי השפה הגבוהה: אנשים שלא נולדו עם תואר בלשון עברית ועם **ידע יוצא** דופן (יוצאי) בנבכי השפה, אך הם אוהבים את העברית, ויש להם ראש יצירתי ופתוח. האקדמיה רואה בשיתוף פעולה עם הציבור הרחב משאב של ממש **החיוקה ואטימותה** (בחיוקו ובטיפוחו) של השפה העברית.
אפשר לכנות התאם זה - גמ"מ - גוף, מין, מספר + גם התאם ביידוע ("אנשים פשוטים").

ההסברים

וינטג' **הוא** - וינטג' (זכר) הוא (אוגד זכר) - האוגד מותאם לנושא במין (ובמספר).

והיא מציינת - הכוונה למילה "המילה" (נקבה)

אחת החלופות... (נקבה) **היא** - האוגד מותאם לנושא במין (ובמספר).

מילה זו יש **נה** (במילה - נקבה) - התאמה בין כינוי המוסב לחלק הייחוד.

הולכת ואצלה פתיחותה של האקדמיה (נקבה) – התאמה בין הנושא (פתיחות - נקבה) לבין הנושא המורחב (הולכת וגדלה). התאמה במין בין כינוי השייכות (פתיחותה) לבין שם העצם (האקדמיה).
ישראלים **פשוטים** / הישראלים **פשוטים** – צריכה להיות התאמה ביידוע בין שם העצם לשם התואר.
או שניהם אינם מיודעים או ששניהם מיודעים.

אנשים שלא נולדו עם תואר בלשון עברית ועם **ידע יוצא** דופן בנבכי השפה - "יוצא דופן" מתייחס רק לידע, ולא גם לתואר וגם לידע.

החיוקה ואטימותה - התאמה במין בין כינויי השייכות (חיוק שלה, טיפוח שלה - של השפה) לבין שם העצם "השפה" (נקבה).